

Dotacím už někdo musí nahlas říct dost, říká šéf NKÚ

Ve státní správě není všechno tak zlé, jak to z našich zpráv vypadá, my se totiž přímo zaměřujeme na bolavá místa systému, říká v podcastu PoliTalk o auditech Nejvyššího kontrolního úřadu (NKÚ) jeho prezident Miloslav Kala. I tak ale s nelibostí mluví o problému, se kterým se za poslední roky nepodařilo příliš pohnout – dotační politice. Podle jeho odhadu se stále až tři čtvrtiny všech dotací využívají neefektivně. Volá proto po změně dotační mentality. A kritizuje i strukturální deficit státního rozpočtu. Jeho aktuální podoba, kterou navrhla nová vláda, je podle něj navíc v rozporu se zákonem o rozpočtové odpovědnosti.

Říká se, že stát je nejhorší hospodář. Potvrdil byste tohle rčení po 17 letech, kdy pracujete na Nejvyšším kontrolním úřadu (NKÚ)?

Já bych to tak úplně přísně neviděl. Stát má spoustu rezerv a potíží, ale žijeme v turbulentní době a stát na to obtížně reaguje. Ale zase když vidíte, jak skončí některé firmy, tak pořád stát funguje a své služby zajišťuje.

NKÚ je ze zákona nezávislým úřadem. Mandát jeho prezidenta je devítiletý. Vy už jste byl jmenován podruhé, skončit máte v roce 2031, tedy až za další vlády. Umíte si představit, že byste chtěl ještě v této funkci pokračovat?

Nebudu už pokračovat. Už vzhledem k věku a vzhledem k tomu, čím jsem prošel. A že jsem za celý život neměl ani jeden den, kdy bych byl nezaměstnaný. Myslím, že pokud ve zdraví dotáhnu tento mandát, tak to bude konečná.

Nemůžeme tuto dotační mentalitu dál podporovat.

Obvykle na konci března vydáváte výroční zprávy svých kontrol z minulého roku. Když byste měl říct, který závěr vám přijde nejvíc alarmující, co by to bylo?

Objemově největší problémy jsou v oblasti čerpání dotací, nejen evropských, ale i všech ostatních. Myslím si, že se skutečně nepodařilo zareagovat na kritiku NKÚ, která už trvá několik roků a kdy my říkáme, že nestačí jenom čerpat. Je potřeba používat zdroje k řešení problémů, které lidi mají. A toto se nepodařilo.

Stále tedy vážne efektivita využívání dotací. Uměl byste říct, z kolika procent?

Nemám to číslo nijak zauditované, tak ať mě někdo nebere za slovo. Ale možná tři čtvrtiny dotací nepoužíváme správně, a hlavně nejsme schopni sami sobě říct, na co jsme peníze dali a na co potom sloužily. Dělalí jsme například kontrolu podpory sociálně slabých skupin, bylo to nějakých 2,8 miliardy korun. A z té částky se k těm potřebným lidem dostaly jen nějaké stovky milionů korun. Všechno ostatní spolykal systém.

Na co byste tedy apeloval, co se týče dotací? Co by se mělo určitě změnit?

Zaprvé by se musela změnit dotační mentalita. Zvykli jsme si na to, a myslím skutečně velkou část společnosti, počínaje komunálními politiky a konče těmi centrálními, stejně jako občany nebo firmami, že na všechno jsou dotační tituly. A když je budeme správně čerpat v souladu s pravidly, tak děláme dobrou věc. A to není pravda.

Prostě nemůžeme tuto dotační mentalitu dál podporovat. A dokud toto někdo veřejně neřekne, že už dost, že už tady nebudeme opravovat kdejaký dům nebo nebudeme přispívat nějakému podnikateli na něco nebo nebudeme řešit věci, které ten stát nemá řešit, tak se nezmění vůbec nic.

Dokážete si představit, že by teď politici řekli stop dotacím?

V politice jsem byl a občas jsem hájil nepopulární názor, takže s nějakou mírou představivosti bych to připustil. Ale souhlasím s tím, že takhle jednoduše to nejde udělat. Máme spoustu dotačních titulů, které vám dávají 90 a někdy dokonce 100 % vaší investice. Tak jim aspoň řekněme, dáme vám 50 % a zbytek si zaplatte ze svého. A už to je bude tlačit, aby si vybrali hospodárnější, efektivnější řešení.

To jsou tedy dotace. Jaké další největší problémy vidíte z hlediska hospodaření státu?

Další oblastí je digitalizace. To je obrovský problém. A třetí místo bych rozdělil mezi obranu, myslím nejen ministerstvo obrany, ale i ochranu měkkých cílů, a dále mezi strukturální problém našeho deficitu rozpočtu a toho, že ačkoliv ekonomika roste, tak příjmy rostou pořád pomaleji než výdaje.

Pojďme říct lidem, že na to, abychom udělali ty velké věci, tak se musíme někde omezit, musíme udělat nějakou prioritizaci.

Ve Sněmovně už prošel rozpočtový zákon nové vlády i ve druhém čtení, a to s deficitem 310 miliard. Národní rozpočtová rada ale jednoznačně říká, že jde o porušení zákona o rozpočtové odpovědnosti. NKÚ se také obvykle dává své vyjádření k návrhu rozpočtu, tak jaké bude?

Budeme ho vydávat, takže předjímat je těžké. Ale řeknu vám svůj postoj, a ten je v souladu s Národní rozpočtovou radou. Ano, návrh rozpočtu minulé vlády obsahoval některé závady a byl v rozporu se zákonem, minimálně v oblasti Státního fondu dopravní infrastruktury. Nicméně celkové saldo bylo na hranici toho, co umožňuje zákon o rozpočtové odpovědnosti. Nový rozpočet tento zákon porušuje.

Je tam právní diskuse o tom, jestli na rozpočet, který byl vrácen ze Sněmovny do vlády, tento zákon platí, nebo neplatí. Za mě platí jednoznačně.

Dobře, a co se stane ve chvíli, kdy NKÚ řekne, že jde o porušení zákona, řekne to i Národní rozpočtová rada a poslanci takový rozpočet stejně přijmou?

No, tak je to výběr ze dvou špatných řešení. Jsme v rozpočtovém provizoriu, což také působí nějaké problémy. A zase to, že bude schválen rozpočet s takovou kaňkou, může zcela nepochybně způsobit negativní vnímání u investorů, kteří nám půjčují peníze. Může to udělat něco na finančních trzích a může to mít nějaké další dopady.

To důležité, co bychom měli udělat, je sestavit budoucí rozpočet už nejenom v souladu se zákonem, ale v souladu s těmi ekonomickými zákony. A to, že je strukturální deficit ve výši nějakých

200 a více miliard korun, to je přece vážný problém, který musíme vyřešit. Protože dřív nebo později to narazí do nějaké zdi.

Ale hlavně bychom si měli říct, že chceme dostat rozpočet do nějaké rovnováhy. Neznamená to pracovat bez deficitů. Máme tady rozjetých spoustu velmi významných projektů, jako je jaderná elektrárna a podobně. Proto říkám, pojďme říct lidem, že na to, abychom udělali ty velké věci, tak se musíme někde omezit, musíme udělat nějakou prioritizaci. A jedna z těch priorit je ta, že už nebudou rozhledny nebo se peníze nebudou lidem sypat jen proto, aby byli všichni spokojení, ale jinak nám nic nepřinesou.

Proč podle Miloslava Kaly stát selhává v digitalizaci a digitalizuje chaos a proč se jeho kontroly letos zaměří na resort obrany? Jak se připravuje na možnost, že NKÚ bude nově kontrolovat i hospodaření veřejnoprávních médií? Celý rozhovor s prezidentem Nejvyššího kontrolního úřadu Miloslavem Kalou si můžete poslechnout v úvodu článku nebo ve všech podcastových aplikacích.

Foto: Novinky

Rozhovory o tématech, která hýbou společenským děním. Moderují Eva Mikulecká, Michael Rozsypal a Karolina Brodníčková.

Odebírejte podcast také na [Spotify](#), [Apple Podcasts](#) či na platformě [Podcasty.cz](#) a zapněte si upozornění na nové díly.

Poslechněte si také naše další podcasty:

[Dobojováno](#) | [V českém znění](#) | [PMS](#) | [Zloději životů](#) | [Neklepat!](#) | [Zbytečná válka](#) | [PoliTalk](#) | [Slepá mapa](#) | [Historie](#) | [Očima Saši Mitrofanova](#) | [Chut'ovky](#) | [Hlas na poušti](#) | [Pod svícnem](#)